

AKTÍV ÖNKÉNTESEK A FELVIDÉKI, AZ ERDÉLYI, A VAJDASÁGI ÉS A KÁRPÁTALJAI 15-29 ÉVES MAGYAR FIATALOK KÖRÉBEN, 2020-BAN

MORAUSZKI ANDRÁS¹ – BARTAL ANNA MÁRIA²

DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2023.2.3-32>

Absztrakt

A határon túli magyar fiatalok önkéntességének mértékéről, az önkéntesek szociodemográfiai jellemzőiről eddig egyáltalán nem álltak rendelkezésre reprezentatív kutatási adatok. Tanulmányunk célja, hogy átfogó képet adjon a Magyar Ifjúság Kutatás 2020 reprezentatív adatbázisának felhasználásával azokról – a 15-29 éves, felvidéki, erdélyi, vajdasági, illetve kárpátaljai fiatalokról, és megkülönböztető jellemzőikről –, akik a felvételt megelőző évben önkéntesek voltak. Mivel a magyarországi elemzések – a különböző szociodemográfiai mutatók mentén – lényeges különbségeket találtak az aktív önkéntesek és egyes korcsoportjai között, ezért további célként a korcsoportok szerinti elemzést is végeztünk. Adataink szerint a határon túli magyar fiatalok körében mért aktív önkéntesek aránya jelentősen és pozitív irányban tért el az adott országok teljes népességében regisztrált adatoktól. Eredményeink szerint a négy határon túli régióban az aktív önkéntesek négy különböző típusa bontakozott ki. A felvidéki magyar fiatalok körében az aktív önkéntesek egy jól körülírható csoportot alkottak és az az általános tendencia, hogy az önkéntesek inkább a magasabb társadalmi és jobb anyagi helyzetűek közül kerülnek ki, egyértelműen érvényesült körükben. Ez alapján azt valószínűsítjük, hogy esetükben az önkéntesség a jobb társadalmi státusz velejárója. Hasonló állítások fogalmazhatóak meg – főként a jobb anyagi helyzet tekintetében – az erdélyi fiatal aktív önkéntesekkel kapcsolatban is, akiknek többsége 15-18 éves volt. Kiemelendő a 24-29 éveseknél a szülői státusz erős befolyásoló hatása az aktív önkéntessé válásra. A vajdasági aktív önkéntesek a határon túli fiatalok egy másik különleges csoportját jelenítik meg, és eredményeink alapján azt valószínűsítjük, hogy az önkéntesség a társadalmi státusz-emelkedés egyik lehetőségét kínálja e fiatalok számára. A kárpátaljai fiatalok között az aktív önkéntesek ugyancsak egy „speciális” csoportot – a leginkább 15-18 éves, közép- és felsőoktatásban tanuló, vallásos, közép és felsőfokú végzettségű anyák gyermekeit – jelenítettek meg. A korcsoport szerinti elemzések azt mutatták, hogy az aktív önkéntesek bázisát a felvidéki és a vajdasági magyar fiatalok körében a 19-29 évesek, az erdélyiek és a kárpátaljaiak esetében pedig a 15-24 évesek adják. Eredményeinktől azt várjuk, hogy a határon túli civil és ifjúsági szervezetek számára is differenciáltan meg tudjuk mutatni, hogy milyen önkéntes-bázisra számíthatnak, megtartásukban milyen tényezőket

¹ *Morauszki András (PhD), szociológus, a Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézetének munkatársa*

² *Bartal Anna Mária (PhD), szociálpolitikus-szociológus, az Önkéntes Szemle főszerkesztője*

kell figyelembe venniük, illetve mely korosztályokban vannak még potenciális lehetőségek a fiatalok önkéntességbe való bevonásának.

Kulcsszavak: aktív önkéntesek, önkéntesség, fiatalok, kelet-közép-európai civil-nonprofit szektor, fiatalok, Felvidék, Erdély, Vajdaság, Kárpátalja

Active volunteers among young ethnic Hungarians aged 15-29 living in the region beyond the border in 2020

András Morauszki – Anna Mária Bartal

Abstract

Currently, there are no representative research data available on the extent of the volunteer activities of young ethnic Hungarians living beyond the border regions and on the socio-demographic characteristics of such volunteers. The aim of our study is – by using the Hungarian Youth Survey 2020 representative database – to provide a comprehensive picture and analyse the main characteristics of young people aged 15-29 and living in the historic region of Upper Hungary (in Slovakia), Transylvania (in Romania), Transcarpathia (in Ukraine), and Vojvodina (in Serbia) who volunteered during the year before the survey. As the analyses in Hungary found significant differences between active volunteers and their specific age groups along with different sociodemographic indicators, we also conducted in case of young ethnic Hungarians an analysis by age groups as an additional objective.

Our data showed that the proportion of active volunteers among young ethnic Hungarians living in the regions beyond border differs significantly and positively from those of the total population of the respective countries. Hence, we were able to identify four different types of active volunteers in the four regions located beyond the borders. Among the young ethnic Hungarians living in the historic region of Upper Hungary (in Slovakia), the active volunteers were a well-defined group, and it was a clearly prevalent tendency that volunteers came from higher social classes and more affluent background. This suggests that in their case, volunteering is likely to be coupled with a higher social status. Similar statements can be made, predominantly in terms of better financial status, for young active volunteers in Transylvania (in Romania), the majority of whom were aged 15-18. A strong influence of family status on becoming an active volunteer was also found for the age group from 24 to 29 years. Active volunteers in Vojvodina (in Serbia) represent another specific group of young people living beyond the border regions, and our results suggest that volunteering is likely to offer an opportunity for social mobility for these young people. Among young people in Transcarpathia (in Ukraine) active volunteers also represented a 'unique' group – children of mothers with secondary and tertiary education, who are mostly aged 15-18, are religious and studying in secondary and tertiary education. The analysis by age group showed that the active volunteer base is made up of young ethnic Hungarians aged 19-29 years in the historic region of Upper Hungary (in Slovakia) and Vojvodina (in Serbia) and those of aged 15-24 years in Transylvania (in Romania) and Transcarpathia (in Ukraine).

We expect that our results will provide the civil society and the youth organisations in the beyond border regions a differentiated picture of their volunteer base, and in addition, what factors need to be considered in their retention and what age groups offer potentials for recruiting young volunteers.

Keywords: active volunteers, volunteering, young people, Central and Eastern European civic-profit sector, youth, historic region of Upper Hungary (in Slovakia), Transylvania (in Romania), Vojvodina (in Serbia), Transcarpathia (in Ukraine)

BEVEZETÉS

A kelet-közép-európai rendszerváltásokkal nemcsak a civil-nonprofit szektor született újjá, hanem a kötelező társadalmi munka eltűnésével az önkéntesség is. Mindazon tevékenységeknek a társadalmi elfogadottsága és elismerése, amit önként, szabad akaratból, ellentételezés nélkül, más személyek, a közösség vagy a társadalom javára, végső soron a közjóért végeznek, a 2000-es évek elejére szilárdult meg a vizsgálatunk szempontjából releváns négy országban is: Szlovákiában, Romániában, Szerbiában és Ukrajnában. Először 2001-ben az ENSZ Nemzetközi Önkéntesség Éve adott lendületet a kelet-közép-európai országokban az önkéntes-civil szektorok fejlődésének. Tíz évvel később az Európai Önkéntesség Éve hatott kedvezően Szlovákiában és Romániában az önkéntesség fejlődésre, ugyanis ez időre datálható, hogy a két országban (és Ukrajnában is) megszülettek az önkéntes tevékenységet szabályozó törvények.

Meyer és munkatársai adatai szerint 2017-ben az önkéntesek aránya – a teljes népességben – Szlovákiában 27,5 százalék, Romániában 12,8 százalék, Szerbiában pedig 11 százalék volt (Meyer et al. 2017:20). A nemzetközi összehasonlító (Salamon et al. 1999; 2004; Voicu – Voicu 2009; Salamon 2011; Meyer et al. 2017), illetve a nemzeti vizsgálatok és elemzések (például témánk szempontjából lásd: Lumbru 2017; Spasojević 2017; Strečanský 2017; Radovanović 2018) megállapítják, hogy a kelet-közép-európai országok civil-nonprofit és önkéntes szektorainak nagysága, kiterjedtsége, társadalmi és gazdasági teljesítménye elmarad a fejlett országokétól. Ezzel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy az elmúlt harminc évben ezeknek az entitásoknak egy kettős versenypályát kellett befutniuk. Egy teljesen vagy félig megszakított indulási helyzetből kellett a saját fejlődési útjukat megtenniük úgy, hogy közben az európai trendekhez is fel kellett zárkózniuk.

A fiatal korosztály önkéntességére vonatkozó legújabb statisztikai adatok – amelyek az eltérő módszertan miatt nehezen hasonlíthatók össze, ezért csak informatívnak tekinthetők – azt mutatják, hogy Szlovákiában 2020-ban a 18-24 éves korosztály 36 százaléka (cit. Tokár 2023), Romániában 2018-ban a 14-29 évesek 12,4 százaléka (Bădescu et al. 2019), míg Szerbiában a

15-24 évesek 35,6 százaléka³ volt önkéntes (Radovanović 2018). Ezek az informatív adatok azonban azt jelzik, hogy a fiatalok körében lényegesen, vagy valamivel magasabb az önkéntesek aránya, mint amit a korábban végzett, teljes népességre vonatkozó felmérések (lásd Meyer et. al. 2017) mutattak.

A Szlovákiában, Romániában, Szerbiában és Ukrajnában élő határon túli magyar fiatalok önkéntességének mértékéről, az önkéntesek szociodemográfiai jellemzőiről eddig egyáltalán nem álltak rendelkezésre reprezentatív kutatási adatok. Leginkább erdélyi viszonylatban találunk olyan esettanulmányokat (lásd például Rusu 2015; Silló 2020; Dániel 2020), amelyek az ifjúsági, vagy egyetemista korosztály (Fényes 2021) önkéntességének leírásával foglalkoztak.

A tanulmány fő célja, hogy átfogó képet adjon a Magyar Ifjúság Kutatás 2020⁴ reprezentatív adatbázisának felhasználásával azokról a 15-29 éves, felvidéki, erdélyi, vajdasági és kárpátaljai fiatalokról, és megkülönböztető jellemzőikről, akik a felvételt megelőző évben önkéntesek voltak. További célunk, hogy az egyes régiók aktív önkéntesei körében elvégezzük a korcsoportonkénti elemzést, megmutatva azok „tipikus” szociodemográfiai jellemzőit. Mindezen eredményeinktől azt várjuk, hogy a határon túli civil és ifjúsági szervezetek számára is differenciáltan láttatni tudjuk, hogy milyen önkéntes-bázisra számíthatnak, illetve az önkénteseik megtartásában és motiválásában milyen tényezőket kell figyelembe venniük.

Tanulmányunk első részében a civil társadalom fejlődésének magyarázatában közismert társadalmi beágyazottság-tételt (Seibel 1992) alapul véve szükségesnek látjuk az adott országok – Szlovákia, Románia, Szerbia és Ukrajna – civiltársadalmi fejlődésében végbement folyamatokat röviden ismertetni, mivel ezek adják meg azt a keretrendszert, amelyben a Kárpát-medencei magyar fiatalok önkéntessége is értelmezhető. A tanulmány második fejezetében mutatjuk be részletesen a magukat aktív önkéntesnek valló felvidéki, erdélyi, vajdasági és kárpátaljai fiatalok részletes szociodemográfiai vizsgálatának eredményeit. Írásunkat összehasonlító elemzéssel és a szakirodalmi adatok alapján levonható következtetésekkel zárjuk.

³ Számított adat Radovanović 2018:147 alapján.

⁴ A szerzők köszönetet mondanak a Társadalomkutató Kft-nek, hogy a Magyar Ifjúság Kutatás 2020 felvidéki, erdélyi, vajdasági és kárpátaljai adatbázisait rendelkezésükre bocsátotta.

A CIVIL-NONPROFIT SEKTOR ÉS AZ ÖNKÉNTESÉG FŐBB JELLEMZŐI SZLOVÁKIÁBAN, ROMÁNIÁBAN, SZERBIÁBAN ÉS UKRAJNÁBAN

Az 1990-es évek eleje óta a nonprofit kutatások – az összehasonlító nemzetközi vizsgálatok adataira támaszkodva – különböző mutatókkal és indexekkel próbálják magyarázni, hogy melyek azok a tényezők, amelyek alapján az egyes országok civil-nonprofit szektorai jellemezhetők és összehasonlíthatók. A kvantitatív kutatások (Salamon et al. 1999; 2003; Zimmer – Pillar 2004; Salamon 2011) legfőképpen a szektor mérete, a foglalkoztatottak, a bevétel nagyság és annak szerkezete, valamint a GDP-hez való hozzájárulás alapján írták le és modellálták az egyes nonprofit szektorokat. Az önkéntesek népességben belüli aránya ezen elemzések egyik kiemelt mutatója. A kifejezetten a kelet-közép-európai országok civil-nonprofit szektorainak elemzésével foglalkozó legutóbbi tanulmány (Meyer et al. 2017:20-21) eredményeit felhasználva mutatjuk be Szlovákia, Románia és Szerbia civil-nonprofit szektorának jellemzőit (1. táblázat).

1. táblázat. Szlovákia, Románia és Szerbia civil-nonprofit szektorának főbb jellemzői (2017)

	Szlovákia	Románia	Szerbia
Szektor mérete (civil-nonprofit szervezetek száma)	53000	62600	50300
Ebből aktív szervezet	13000 (24%)	26000 (46%)	37700 (75%)
Civil aktivitás (1000 főre jutó aktív civil szervezetek aránya)	9,7	1,3	5,2
A civil-nonprofit szektorban foglalkoztatottak aránya (az összes foglalkoztatott körében)	1,45%	1,2%	0,34%
A GDP-hez való hozzájárulás mértéke	0,98%	0,60%	1,34%
Az önkéntesek aránya a teljes népességben	27,5%	12,8%	11%
Jellemző tevékenységi területek	oktatás, sport és rekreáció, valamint a szociális szolgáltatások	sport-szabadidő és rekreáció, oktatás és szociális szolgáltatások	szociális szolgáltatások, kultúra, környezetvédelem, demokratikus és emberjogi tevékenységek

Forrás: Meyer et al. 2017:20-21.

Az adatok jól reprezentálják a három civil-nonprofit szektor eltérő helyzetét, miszerint a legtöbb aktív civil-nonprofit szervezettel Szerbiában kell számolni, de a szervezeti aktivitás

Szlovákiában a legmagasabb, ahogyan a szektorban foglalkoztatottak és az önkéntesek népességén belüli aránya is itt a legnagyobb. Meglepő módon a civil-nonprofit szektor GDP-hez való hozzájárulása Szerbiában mutatkozik a legmagasabbnak, amit a jelentős külföldi támogatások és az ország alacsony gazdasági potenciálja magyarázhatnak.

A civil-nonprofit szektorok jellemző tevékenységi területei országspecifikusnak mutatkoznak, de Szlovákiában és Romániában nagyon hasonlóak (oktatás, sport és rekreáció, valamint szociális szolgáltatások) míg Szerbiában – a szociális szolgáltatások mellett – a szektor helyzetét reprezentáló kultúra, környezetvédelem, demokratikus és emberjogi tevékenységek dominálnak.

Ahogy a bevezetőben írtuk a kelet-közép-európai országokban, nevezetesen Szlovákiában, Romániában, Szerbiában (és Magyarországon is) az önkéntesség fogalma, társadalmi elismertsége és elfogadottsága a 2000-es évek elejére szilárdult meg. Mindez azt mutatja, hogy az önkéntesség fejlődése „fáziskésésben” volt a civil-nonprofit szektorokéhoz képest, sőt, az önkéntes tevékenység szabályozására a 2010-es években születnek meg az első törvények (Magyarországon 2005-ben fogadták el az azóta többször módosított 2005. évi LXXXVIII. törvényt a közérdekű önkéntes tevékenységről).

Szlovákiában az önkéntességet először (az azóta többször módosított) 2011/406-os törvény szabályozta. Az aktuális előírások indokolt esetben lehetővé teszik az önkéntes munkáért járó költségtérítést, illetve kötelező feltételként támasztják az önkéntesekkel foglalkozó koordinátorok kinevezését és szabályozzák a rövid-, valamint hosszútávú önkéntes tevékenységeket (Tokár 2023). Ahogy az 1. táblázatban látható, Szlovákiában 2017-ben az önkéntesek aránya – a teljes népességben – 27,5 százalék volt. Az önkéntesség fő tevékenységi területei részben lefedik a civil-nonprofit szervezetek tevékenységi területeit, de kiemelkedik a természetvédelem, a sport és a jótékonyág.

A román parlament ugyancsak 2011-ben fogadta el az önkéntességről szóló (azóta – a 2014/78-as törvény által – módosított) 195. törvényt, amely szabályozza a román állampolgárok (köz- és magánjogi személyek) által szervezett, nem jövedelmező, közérdekű önkéntes tevékenységekben való részvételét, annak szabályait (önkéntes szerződés) és tevékenységi területeit a polgári szolidaritás szellemében.⁵

⁵ Forrás: <https://eletmod.transindex.ro/?cikk=152> (letöltés 2023. április 27.)

Szerbiában a teljes népesség 11 százaléka vallotta magát önkéntesnek, ahol külön, az önkéntességre vonatkozó szabályozásról nincs tudomásunk. Radovanović (2018:151) adatai szerint az önkéntesség fő területei a jótékonyág, a humanitárius segítségnyújtás, az egyházhoz kötődő tevékenységek, a sport és a közhasznú szociális szolgáltatások.

Ukrajnában a rendszerváltás erősítette fel a civil aktivitást és a társadalmi szerepvállalást a szovjetrendszer tiltásából kiszabadulva. A független Ukrajna megalakulása után az 1990-es években épült fel a főként önkéntes alapon működő szervezetekből, egyesületekből álló civil szektor (Sydorenko 2015 cit. Pallay et al. 2022). A 2014. évi Majdan-téri tüntetéssorozat, majd a 2022-es orosz invázió jelentős mértékben hatottak az ukrajnai önkéntesség fejlődésére. Az önkéntes tevékenységről szóló (azóta többször módosított) jogszabályt 2011-ben fogadták el. A törvény kimondja, hogy az önkéntes tevékenység egy nonprofit, társadalmi irányultságú cselekedet, amelyet önkéntesek végeznek önzetlen segítségnyújtás formájában. Önkéntes pedig az a természetes személy, aki szabad akaratából segítségnyújtással, mások megsegítésével társadalmi célú, nonprofit tevékenységet végez (Pallay 2023).

A fenti elemzés alapján jól érzékelhető, hogy nagyon különböző civiltársadalmi fejlődést tudunk regisztrálni a három vizsgált országban, amit pregnánsan alátámasztanak a különböző mutatók, közöttük pedig a népességben mért önkéntes-arányok is. Ezeket az eltérő fejlődési utakat és civil-nonprofitszektorbéli teljesítményeket egyfelől alapvetően befolyásolták az 1990-es évekbeli kiindulási előnyök és hátrányok. Másfelől pedig az, hogy az elmúlt harminc évben az egyes kormányok (és ellenzékük) politikailag „gyarmatosítani” kívánták-e a civil társadalmat, vagy úgy tekintettek rá, mint az állam és/vagy a piac kudarcának (lásd Bartal 2005) egy lehetséges, komplementer vagy korrigáló funkciót betöltő szereplőjére, vagy éppen e két „szándék” keveréke között ingadoztak. Mindezek vagy szűkítették, vagy kitágították az önkéntes szektor, és az önkéntességben teret nyerő közösségi aktivitás ösztönzését, elfogadottságát és elismerését. Harmadrészt a témánk szempontjából fontos négy ország civil-nonprofit és önkéntes szektorának fejlődésére az Európai uniós tagság (Szlovákia, Románia) az előcsatlakozási tárgyalások (Szerbia) és a nem uniós tagság (Ukrajna) meghatározó befolyással van. Úgy véljük, ezek a keretrendszerek hatással vannak a határon túli magyar civil-nonprofit szervezetek működésére is, de arra is, hogy kik aktivizálódnak, illetve kiket tudnak megszólítani a fiatalok korcsoportjaiból önkéntesként, mint közösségi és szervezeti „erőforrásokat”.

A TANULMÁNY CÉLJAI ÉS MÓDSZEREI

Kutatási céljaink meghatározásakor kiindulópontul szolgált a magyar önkéntesekre vonatkozó kutatások (Batta 2013; Gyorgyovich et al. 2020) egybehangzó megállapítása, hogy az önkéntesek általában nagyobb valószínűséggel kerülnek ki a nők, a közép- és felsőfokú végzettségű és a városias településen élő, stabil anyagi helyzetben lévő népesség közül. Ezeket az eredményeket erősíti meg a Magyar Ifjúság Kutatás 2020 magyarországi adatbázisán elvégzett két legfrissebb elemzés (Bocsi et al. 2023; Gyorgyovich 2023) is, miszerint a nők, a magasabb iskolai végzettségűek és a jobb anyagi helyzetű fiatalok körében nagyobb az önkéntesség valószínűsége. Noha az önkéntesség esélyére az életkor nem hatott, de Gyorgyovich (2023) a különböző szociodemográfiai mutatók mentén lényeges különbségeket talált az aktív önkéntes fiatalok egyes korcsoportjai között is.

Mindebből kiindulva kutatásunk fő kérdése az volt, hogy ezek a „megkülönböztető” szociodemográfiai jellemzők megjelennek-e a határon túli fiatal, aktív önkéntesek körében is, illetve korcsoportonként is kimutatható-e eltérés az aktív önkéntesek között.

Tanulmányunk fő célja tehát, hogy átfogó képet adjunk a Magyar Ifjúság Kutatás 2020⁶ reprezentatív adatbázisának felhasználásával azokról a 15-29 éves, felvidéki, erdélyi, vajdasági és kárpátaljai fiatalokról, és megkülönböztető jellemzőikről, akik a felvételt megelőző évben önkéntesek voltak. További célunk az is, hogy az egyes régiók aktív önkéntesei körében elvégezzük a korcsoportonkénti elemzést, megmutatva azok „tipikus” szociodemográfiai jellemzőit. Mindezen eredményeinktől azt várjuk, hogy a határon túli civil és ifjúsági szervezetek számára is differenciált képet nyújtunk arról, hogy milyen önkéntes-bázisra számíthatnak, illetve önkénteseik megtartásában és motiválásában milyen tényezőket kell figyelembe venniük.

Elemzésünk a Magyar Ifjúság Kutatás 2020 külhoni adatfelvételére támaszkodik, amely során 2020 októbere és 2021 januárja között összesen 4000, 15-29 év közötti magyar⁷ fiatal kérdeztek meg az önkéntességgel kapcsolatban a Kárpát-medence négy országában: Romániában (a Partiumban és Erdélyben) 2000 főt, Szlovákiában (a Felvidéken) 1000 főt,

⁶ A szerzők köszönetet mondanak a Társadalomkutató Kft.-nek, hogy a Magyar Ifjúság Kutatás 2020 felvidéki, erdélyi, vajdasági és kárpátaljai adatbázisait rendelkezésükre bocsátotta.

⁷ A kutatás céljára azokat tekintették magyarnak, akik kellően jól beszélnek a magyar nyelvet ahhoz, hogy a kutatás kérdőívét megértsék, és annak kérdéseire magyarul válaszoljanak.

Szerbiában (a Vajdaságban) és Ukrajnában (Kárpátalján) pedig 500-500 fiatal. A kutatás nem, életkor, terület és településtípus szerint reprezentatív volt az adott országok magyar fiataljaira nézve, amelynek alapjául a népszámlálások, ennek hiányában különböző becslések adatait használták. Az adatfelvétel során véletlen sétás, illetve kvótás mintavételt alkalmaztak, a kisebb eltéréseket pedig utólagos súlyozással korrigálták (Domokos et al. 2021:75–76).

A vizsgálat során csak az aktív önkéntesekre koncentráltunk és nem vettük bele az „utoljára több mint egy éve” volt önkénteseket, ugyanis az adatbázis nem nyújt elég információt a korábbi önkéntességre vonatkozólag, illetve ugyanezen okok miatt nem térünk ki a jövőbeni önkéntesség szándékának vizsgálatára sem.

Meg kell azonban jegyezni, hogy a Magyar Ifjúság Kutatás 2020 mind a nemzetközileg, mind pedig a magyar kutatási gyakorlatban használatos önkéntes-definícióktól⁸ némileg eltérően tette fel az önkéntességre vonatkozó kérdést: „*Önkéntes tevékenység az a segítség, szívesség, amit önszántából, ingyen, ellenszolgáltatás nélkül más, családján, rokonán, közvetlen barátján kívüli személy, szervezet vagy a közösség javára végez valaki. Végzett Ön valaha ilyen tevékenységet?*” Ez a különbözőség a „segítség, szívesség”, illetve az „önként” helyett az „önszántából” való kifejezések beemelésében, illetve használatában mutatkozik meg. Ez nem egyszerűen szemantikai kérdés, hanem véleményünk szerint, némileg kitágítja, illetve megváltoztatja az önkéntesség-fogalom implikációját.

AZ AKTÍV ÖNKÉNTESÉGET BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK A 15-19 ÉVES HATÁRON TÚLI MAGYAR FIATALOK KÖRÉBEN

Elemzésünk első meglepő eredménye, hogy legmagasabb aránnyal a vajdasági 15-29 éves fiatalok 47,5 százaléka mondta azt, hogy a kérdezést megelőző évben önkéntes volt. Őket követték a felvidéki fiatalok, akiknek 34,1, majd az erdélyi fiatalok, akiknek pedig 31,7 százaléka vallotta magát aktív önkéntesnek. A legalacsonyabb aktív önkéntes arányt, 25,8

⁸ A 2001-es ENSZ dokumentum alapján az önkéntesség „*olyan aktivitás vagy tevékenység, amelyet nem ellenszolgáltatásért végeznek, noha a kiadások megtérítése, vagy jelképes fizetség megengedhető, amelynek önkéntesnek kell lennie, azaz az adott személy belső indíttatásból, szabad akaratából végzi azt, és amely tevékenység más személy vagy társadalom hasznára irányul, bár köztudott, hogy haszonnal jár az önkéntes személyére nézve is*”. A 2012-ben elfogadott első Nemzeti Önkéntes Stratégia (2012-2020) egy leíró, normatív típusú definícióban határozta meg az önkéntességet, amely szerint „*olyan tevékenység, amelyet a személy szabad akaratából, egyéni választása és motivációja alapján, a pénzügyi haszonszerzés szándéka nélkül végez más személy, személyek vagy a közösség javát szolgálva*.”

százalékot, a kárpátaljai fiatalok körében mértünk. Meg kell jegyezni, hogy ezek az önkéntességi arányok jelentősen és pozitív irányban térnek el az adott országok teljes népességben mért korábbi adatoktól (lásd Meyer et al. 2017), illetve nagyban meghaladják a magyarországi fiatalok körében, ugyanennek a kutatásnak a keretében regisztrált 8 százalékos arányt is (Gyorgyovich 2023).

Az aktív önkéntesek magas aránya egyrészt megmutatja a civil-nonprofit szervezetek jelentőségét a kisebbségi intézményrendszereken belül, amelyekben sokszor ezek a szervezetek pótolják a hiányzó közintézményeket (lásd Kiss 2006), illetve működésükben jelentős mértékben támaszkodnak a tagok és a lazábban kapcsolódó önkéntes segítők munkájára. Másrészt azt is látjuk, hogy a magyar fiatalok könnyen elérhető csoportot jelentenek a középiskolai, egyetemi diákszervezetek, illetve az ifjúsági szervezetek számára (például cserkészlet).

A továbbiakban régióként vizsgáljuk az aktív önkéntesek összetételét, rámutatva azokra a jellemzőkre, amelyek mentén az aktív önkéntesek csoportja szignifikánsan eltér az összes megkérdezett fiatal teljes mintájától. Ezt követően pedig három korcsoportra (15-18, 19-24 és 25-29 évesekre) bontva, részletesebben elemezzük azokat a tényezőket, amelyek az egyes, viszonylag jól körülírható, egyúttal más-más élethelyzettel szoros összefüggést mutató csoportokban érvényesülnek. Megjegyzendő, hogy az egyes korcsoporthatárok egybeesnek az életút olyan fontos eseményeivel, mint az érettségi, illetve, amennyiben a válaszadó a felsőoktatásban tanult tovább, a diplomaszerezés, valamint a munkaerőpiacra való kilépés. Ezért a három korcsoport három eltérő élethelyzetet is takar, és alkalmas arra, hogy felfedje azokat az összefüggéseket a szociodemográfiai háttér és az aktív önkéntes tevékenység között, amelyek az összesített mintában nem mutatkoznak meg, mert csak az életpálya bizonyos szakaszaiban hatnak. Másrészt, a korcsoportok szerinti bontás révén kiszűrhetőek azok a látszólagos összefüggések (például családi háttér, gyermekek, vallásosság), amelyek csak az életkorral való szoros korrelációk miatt szignifikánsak.

A felvidéki aktív önkéntesek jellemzői a 15-29 éves fiatalok körében

A felvidéki aktív önkéntesek több szempontból is szignifikánsan eltérnek a felvidéki fiatalok teljes mintájától (2. táblázat), ami arra utal, hogy a magukat aktív önkéntesnek vallók egy viszonylag jól körülírható társadalmi csoportot jelenítenek meg.

2. táblázat. A felvidéki 15-29 évesek teljes mintájának (N=1000) és az aktív önkénteseknek (N=328) az összetétele (%)⁹

Változó (szignifikanciaszint) ¹⁰	Értékek	Teljes minta	Aktív önkéntesek
Van-e gyermeke? (p = 0,031)	van	17,2%	13,7%
	nincs	82,8%	86,3%
Fő tevékenység (p = 0,001)	tanul	39,8%	44,8%
	dolgozik	51,2%	50,0%
	egyik sem	9,0%	5,2%
Iskolai végzettség (p = 0,001)	legfeljebb általános	22,1%	17,7%
	szakiskola, szakmunkásképző	10,6%	8,9%
	szakközépiskola	26,4%	26,0%
	gimnázium	21,8%	21,4%
	főiskola, egyetem, PhD	19,0%	26,0%
Anya végzettsége (p = 0,000)	legfeljebb 8 általános	5,8%	2,9%
	szakiskola, szakmunkásképző	30,7%	26,7%
	szakközépiskola	30,3%	34,0%
	gimnázium	17,9%	16,2%
	főiskola, egyetem, PhD	15,4%	20,3%
Apa végzettsége (p = 0,007)	legfeljebb 8 általános	4,1%	1,9%
	szakiskola, szakmunkásképző	39,0%	35,4%
	szakközépiskola	35,9%	41,6%
	gimnázium	9,8%	7,5%
	főiskola, egyetem, PhD	11,3%	13,6%
Vallásosság (p = 0,000)	vallásos, az egyház tanítását követi	14,7%	19,3%
	maga módján vallásos	52,9%	59,0%
	nem tudja megmondani	9,5%	9,0%
	nem vallásos	23,0%	12,7%
Van-e saját megtakarítása? (p = 0,000)	van	79,6%	85,6%
	nincs	20,4%	14,4%
Szubjektív anyagi helyzet (p = 0,004)	gondok nélkül élnek	29,6%	34,4%
	beosztással jól kijönnek jövedelmükből	57,1%	55,9%
	éppen, hogy kijönnek vagy rosszabb	13,2%	9,4%
Hol tanul? (p = 0,002)	általános iskola	2,3%	0,7%
	szakiskola	4,4%	0,7%
	szakközépiskola	16,8%	10,9%
	gimnázium, érettségire épülő képzés	28%	31,3%
	főiskola, egyetem, PhD	45,8%	53,1%
	tanfolyam	2,7%	3,4%
Nem (p = 0,622)	férfi	51,6%	50,5%
	nő	48,4%	49,5%
Korcsoport (p = 0,485)	15-18	19,9%	17,4%
	19-24	38,0%	38,8%
	25-29	42,1%	43,7%
Településtípus (p = 0,520)	megye/járászhely	17,6%	18,0%
	egyéb város	17,6%	19,5%
	község/falu	64,8%	62,5%
Családi állapot (p = 0,374)	nőtlen, hajadon	69,6%	68,7%
	házas	12,8%	12,7%
	élettársi kapcsolat	16,5%	18,3%
	elvált, özvegy	1,0%	0,3%

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2020 adatai alapján saját készítésű táblázat

⁹ A táblázat elején azokat a változókat szerepeltettük, amelyek szignifikánsan összefüggnek az aktív önkéntességgel, de, hogy bemutassuk az ifjúsági minta és az aktív önkéntesek összetételét, meghagytuk azokat a változókat is, amelyek nem függenek össze szignifikánsan az önkéntességgel.

¹⁰ A szignifikanciaszintek minden táblázat esetében keresztábra-elemzésből származnak, amelyben az egyik változó az aktív önkéntesség volt (kétértékű: végzett önkéntes tevékenységet a kérdést megelőző év során vagy nem végzett ilyet), a másik változó pedig a táblázatban szereplő változók egyike, egyes esetekben a táblázatban látható módon átkódolva, hogy elkerüljük a kis csoport elemszámokból adódó problémákat az elemzés során.

Elemzésünkben a felvidéki fiatalok körében a folyamatban lévő tanulmányokat (különösen amennyiben főiskolai, egyetemi tanulmányokról van szó), a gyermektelenséget, a magasabb státust és biztos anyagi hátteret, illetve a vallásosságot sikerült azonosítani, mint az aktív önkéntesség valószínűségét növelő tényezőket. Ahogy az 2. táblázat adatai alapján látható, a nem, az életkor a lakóhely típusa és a családi állapot viszont nem befolyásolják, hogy ki az aktív önkéntes.

A részletesebb elemzés azt mutatta, hogy az aktív önkéntesség azokra a legjellemzőbb, akik még tanulnak, legkevésbé pedig az inaktív, a kérdéses időpontjában se nem tanuló, se nem dolgozó csoportra. Paradoxnak tűnhet, hogy az önkéntesség a legkevésbé azokra jellemző, akiknek – mivel nem folytatnak sem tanulmányokat, sem pedig munkát nem végeznek – lenne idejük az önkéntes tevékenységre. A foglalkoztatási szempontból inaktív csoport vizsgálata azt mutatta, hogy az önkéntesség terén is tanúsított inaktivitásuk kétféle okra vezethető vissza. Egyrészt, magasabb körökben az alacsony státuszú, pénzügyi problémákkal küzdő, illetve munkanélküli válaszadók aránya, akik, az erőforrás-elmélettel összhangban (Wilson 2000) jellemzően kevésbé végeznek önkéntes tevékenységet, másrészt jelentős részben kisgyermekes válaszadók tartoztak ide.¹¹

A válaszadó fiatalok saját iskolai végzettségének a hatása is kimutatható volt, bár ez még nem minden esetben tekinthető véglegesnek, hiszen többen még tanulnak közülük. Az aktív önkéntesek között tehát szignifikánsan alacsonyabb mértékben találtunk legfeljebb általános iskolai, mint felsőfokú végzettségűeket.¹² A jelenleg is tanulók körében pedig a szakmunkásképzőt és szakközépiskolát végzők körében kevésbé, a felsőoktatásban tanulók körében pedig inkább jellemző az aktív önkéntesség. Továbbá, az aktív önkéntesség gyakoribb azok körében, akiknek még nincs gyermeke, mivel a saját gyermekük nevelése mellett a fiatalok már vélhetően kevésbé tudnak időt szakítani az önkéntes tevékenységre.

A társadalmi státusz különböző mutatóinak – szülők végzettsége, válaszadó végzettsége és anyagi helyzete – hatása egyértelműen érvényesült, összhangban azzal, amit a nemzetközi és hazai szakirodalom is állít (Hustinx 2001; Bocsi et al. 2023). A társadalmi státus hatása egyrészt

¹¹ Régióként kb. 40 és 52 százalék között volt azok aránya, akik valamilyen gyermekvállaláshoz kötődő ellátásban (pl. GYES, GYED) részesülnek, vagy ilyenben nem részesülnek, de azt jelezték, hogy a kérdéses pillanatában háztartásbeliek, gyermekkel vannak otthon. Régióként 53 és 69 százalék között van azok aránya az inaktívak között, akik gyermekkel (nagy valószínűséggel kisgyermekkel) élnek egy háztartásban.

¹² A többi iskolai végzettségi kategória esetében a különbség a teljes mintához képest hibahatáron belüli.

abban mutatkozott meg, hogy a szakközépiskolát végzett apák, illetve a főiskolát, egyetemet végzett anyák gyermekei nagyobb valószínűséggel voltak önkéntesek a kérdezést megelőző évben, míg a legfeljebb általános iskolát végzett apák és anyák gyermekei kevésbé. Másrészt, a szubjektív anyagi helyzet megítélését illetően a gondok nélkül élők körében inkább találunk aktív önkénteseket, ugyanakkor, akik nem jönnek ki a családi jövedelemből, kevésbé váltak önkéntessé. Végül, egyaránt magasabb az aktív önkéntesek aránya az egyház tanítása szerint, illetve a maguk módján vallásosak körében és alacsonyabb azonban azok között, akik nem vallásosnak vallották magukat.

Ahogy már fentebb is említettük, mivel különböző korcsoportok élethelyzete jelentősen eltér, ezért ez az önkéntességhez való viszonyukban is megnyilvánulhat. Noha nem volt szignifikáns eltérés az aktív önkéntesek arányában a különböző korcsoportokon belül, de az önkéntesség szociodemográfiai háttérében lehetnek különbségek, így a következőkben az életkori csoportok szerinti elemzés főbb eredményeit mutatjuk be.

A felvidéki aktív önkéntesek korcsoportok szerinti jellemzői

A teljes felvidéki minta és az aktív önkéntesek korcsoportonkénti összehasonlító elemzésének főbb eredményei a következőkben foglalhatók össze (3. táblázat):

- A minta egészében azonosított hatások közül *a legfiatalabb (15-18 éves) korosztályban* is érvényesült a gyermektelenség és a vallásosság, és tendenciaszerűen, a saját megtakarított pénz hatása is az aktív önkéntessé válásban. Ugyanakkor a szülők iskolai végzettsége, valamint az anyagi helyzet szubjektív megítélése nem mutatott összefüggést. A fő tevékenység sem, de ennek oka, hogy a korcsoportban gyakorlatilag nem találunk olyanokat, akik nem tanulók. Emellett jellemzőbb volt az önkéntessé válás a nagyobb településeken (város, megyeszékhely) élőkre, és azokra a tanulókra, akik a gimnáziumot végezték.
- A *19-24 éves korcsoportban* a minta egészéhez hasonlóan szignifikáns hatása volt az aktív önkéntessé válásnak abban, hogy egyfelől gyermekes volt-e a válaszadó, másfelől, hogy mi a fő tevékenysége (az önkéntesek körében magasabb a tanulók aránya és alacsonyabb az inaktívaké), továbbá az anyagi háttérnek is, legyen szó az anyagi helyzet szubjektív értékeléséről vagy a megtakarított pénzről, végül pedig a vallásosságnak. Mindezek mellett a válaszadó családi állapota is összefüggött az aktív önkéntessé válással (a házásokra kevésbé volt jellemző az önkéntes tevékenység). Ugyanakkor sem a válaszadó saját iskolai

végzettségnek vagy szülei végzettségének nem volt kimutatható hatása, sem pedig annak, jelenleg milyen iskolában folytat tanulmányokat.

3. táblázat. A felvidéki magyar fiatalok és az aktív önkéntesek korcsoportjainak összetétele

Változó értékei	15-18 évesek			19-24 évesek			25-29 évesek		
	Összes	Aktív önkéntes	p	Összes	Aktív önkéntes	p	Összes	Aktív önkéntes	p
	N=199	N = 57		N=380	N = 127		N=421	N = 143	
Férfi	52,1%	42,1%	*	52,3%	53,9%		50,7%	50,7%	
Nő	47,9%	57,9%		47,7%	46,1%		49,3%	49,3%	
Megye/járászékhely	16,4%	25,9%	**	15,9%	18,9%		19,7%	14,0%	*
Egyéb város	21,7%	25,9%		17,4%	19,7%		16,0%	17,5%	
Község/falu	62,0%	48,3%		66,8%	61,4%		64,3%	68,5%	
Nőtlen, hajadon	97,8%	94,4%		79,5%	82,7%	**	47,8%	45,8%	
Házass	0,0%	0,0%		4,4%	0,0%		26,3%	28,9%	
Élettársi kapcsolat	2,2%	5,6%		16,0%	17,3%		23,7%	24,6%	
Elvált, özvegy	0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		2,2%	0,7%	
Gyermeke: van	6,0%	10,5%	**	7,9%	3,1%	**	31,0%	24,5%	**
Gyermeke: nincs	94,0%	89,5%		92,1%	96,9%		69,0%	75,5%	
Tanul	97,0%	100,0%		47,5%	58,3%	**	6,1%	10,6%	**
Dolgozik	0,6%	0,0%		45,7%	40,2%		79,7%	78,9%	
Egyik sem	2,5%	0,0%		6,8%	1,6%		14,2%	10,6%	
Válaszadó: legfeljebb általános	89,5%	86,0%		7,2%	5,5%		4,1%	1,4%	**
Válaszadó: szakiskola, szakmunkásképző	4,4%	3,5%		11,0%	9,4%		13,2%	11,1%	
Válaszadó: szakközépiskola	3,5%	7,0%		31,5%	33,1%		32,5%	27,1%	
Válaszadó: gimnázium, érettségire épülő szakképzés	2,6%	3,5%		39,4%	43,3%		14,9%	9,0%	
Válaszadó: felsőfokú	0,0%	0,0%		11,0%	8,7%		35,3%	51,4%	
Anyja: legfeljebb általános	6,0%	1,8%		3,8%	3,2%		7,5%	3,1%	**
Anyja: szakiskola	22,8%	29,8%		33,1%	27,8%		32,2%	24,4%	
Anyja: szakközépiskola	26,5%	24,6%		34,0%	32,5%		28,5%	39,7%	
Anyja: gimnázium	21,4%	15,8%		14,5%	15,1%		19,5%	17,6%	
Anyja: felsőfokú	23,2%	28,1%		14,6%	21,4%		12,3%	15,3%	
Apa: legfeljebb általános	4,2%	1,8%		3,9%	2,5%		4,2%	1,5%	**
Apa: szakiskola	34,7%	34,5%		39,7%	36,1%		40,4%	35,3%	
Apa: szakközépiskola	37,2%	41,8%		36,9%	42,9%		34,3%	39,8%	
Apa: gimnázium	11,2%	7,3%		8,3%	7,6%		10,5%	7,5%	
Apa: felsőfokú	12,6%	14,5%		11,3%	10,9%		10,6%	15,8%	
Egyházasan vallásos	15,8%	20,4%	**	16,9%	22,0%	**	12,2%	17,1%	**
Maga módján vallásos	50,6%	63,0%		51,1%	53,5%		55,5%	62,1%	
Nem tudja megmondani	12,0%	7,4%		8,6%	10,2%		9,2%	7,9%	
Nem vallásos	21,6%	9,3%		23,5%	14,2%		23,1%	12,9%	
Megtakarítás: van	66,1%	74,1%	*	80,8%	85,8%	*	84,0%	90,1%	**
Megtakarítás: nincs	33,9%	25,9%		19,2%	14,2%		14,9%	9,9%	
Gondok nélkül élnek	40,6%	37,5%		28,9%	37,5%	**	25,1%	30,1%	**
Beosztással jól kijönnek	45,2%	48,2%		58,9%	52,0%		61,0%	63,2%	
Éppen, hogy kijönnek	14,2%	8,9%		12,1%	10,2%		13,8%	6,6%	
Tanul: általános iskola	4,7%	2,0%	**	0,0%	0,0%				
Tanul: szakiskola	9,4%	2,0%		0,5%	0,0%				
Tanul: szakközépiskola	34,1%	25,5%		3,5%	4,2%				
Tanul: gimnázium, érettségire épülő szakképzés	49,8%	68,7%		12,2%	13,9%				
Tanul: felsőfok	2,0%	2,0%		82,1%	81,9%				
Tanul: tanfolyam	0,0%	0,0%		1,7%	0,0%				

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2020 adatai alapján saját készítésű táblázat** p < 0,05* p < 0,1

- A felvidéki 25-29 éves aktív önkéntesek jellemzője (az összes hasonló korú fiatalhoz képest), hogy magasabb körökben a felsőfokú végzettségű, valamint a szakközépiskolai végzettségű szülőkkel rendelkezők aránya. Ebben a csoportban is egyértelműen érvényesült a gyermektelenség, a fő tevékenység (a dolgozók inkább, az inaktívok kevésbé végeztek önkéntes tevékenységet), a stabil anyagi háttér (mind a saját megtakarított pénz, mind a szubjektív értékelés) hatása, valamint az „egyház tanítása szerinti” és a „maga módján” gyakorolt vallásosság ösztönző hatása az önkéntességre. Mindezek mellett, tendenciaszerűen, egy településtípus szerinti összefüggés is kirajzolódik: a kisebb településeken élők nagyobb valószínűséggel számoltak be aktív önkéntességről.

A 15-29 éves aktív önkéntesek szociodemográfiai sajátosságai az erdélyi fiatalok körében

A felvidéki fiatalok mintájához hasonlóan az erdélyi mintában is több szignifikáns összefüggést sikerült feltárni a szociodemográfiai háttértényezők és az aktív önkéntesség között, amit az 4. táblázat foglal össze. Akárcsak a felvidéki mintában, az aktív önkéntesség az erdélyi fiatalok körében is összefüggött a fő tevékenységgel, és a tanulók csoportján belül az iskola típusával, ahol a tanulmányait folytatja, továbbá a szülői háttérrel, a válaszadó saját iskolai végzettségével és anyagi helyzetével.

Az aktív önkéntesek között magasabb a tanulók aránya, míg a dolgozóké és az inaktív foglalkoztatottaké jelentősen alacsonyabb. Jellemzőnek találtuk, hogy akik általános iskolában vagy szakmunkásképzőben tanulnak, kevésbé jelentek meg az aktív önkéntesek között. A szülők alacsony iskolai végzettsége csökkentette, míg a magas, különösen a felsőfokú végzettség (az apáknál a líceumi érettségi) növelte az aktív önkéntessé válás valószínűségét, ahogy a megtakarított pénz megléte és a szubjektív anyagi helyzet pozitív értékelése is.

Emellett az erdélyi mintában további háttérváltozók is összefüggtek az aktív önkéntességgel. A megyeszékhelyeken élők nagyobb valószínűséggel számoltak be arról, hogy a kérdést megelőző évben aktív önkéntesek voltak (lásd Dániel et al. 2023 hasonló eredményeit). A korcsoportok közül a legfiatalabb korosztály (15-18 éves) egyértelműen felülreprezentált az erdélyi fiatal önkéntesek között, míg különösen a legidősebb korcsoport (25-29 évesek) alulreprezentáltak mutatkozott. Az életkor előrehaladásával tehát csökkenni látszik az aktív önkéntesség vállalása. Ezzel összhangban van, hogy különösen a nőtlenek, hajadonok körében magas az aktív önkéntesek aránya, a többi kategóriában pedig alacsonyabb.

4. táblázat. Az erdélyi 15-29 évesek mintájának (N=2000) és az aktív önkénteseknek (N=610) a megoszlása a főbb szociodemográfiai változók szerint (%)¹³

Változó (szignifikanciaszint)	Értékek	Teljes minta	Aktív önkéntesek
Korcsoport (p = 0,000)	15-18	27,2%	34,6%
	19-24	43,0%	41,5%
	25-29	29,8%	23,8%
Településtípus (p = 0,001)	megye/járászékhely	26,4%	31,8%
	egyéb város	19,2%	19,6%
	község/falu	54,4%	48,6%
Családi állapot (p = 0,000)	nőtlen, hajadon	74,6%	81,7%
	házas	13,7%	9,8%
	élettársi kapcsolat	10,9%	8,2%
	elvált, özvegy	0,8%	0,3%
Fő tevékenység (p = 0,000)	tanul	49,7%	62,1%
	dolgozik	42,2%	33,4%
	egyik sem	8,1%	4,5%
Iskolai végzettség (p = 0,000)	legfeljebb 8 általános	26,4%	31,0%
	szakiskola, szakmunkásképző	9,4%	6,1%
	szakközépiskola	13,7%	9,4%
	gimnázium	26,9%	26,8%
	főiskola, egyetem, PhD	23,6%	26,7%
Anya végzettsége (p = 0,000)	legfeljebb 8 általános	12,3%	8,4%
	szakiskola, szakmunkásképző	16,6%	12,4%
	szakközépiskola	15,1%	14,8%
	gimnázium	34,9%	35,5%
	főiskola, egyetem, PhD	21,0%	28,9%
Apa végzettsége (p = 0,000)	legfeljebb 8 általános	8,2%	4,6%
	szakiskola, szakmunkásképző	23,1%	19,2%
	szakközépiskola	21,6%	22,4%
	gimnázium	30,4%	33,5%
	főiskola, egyetem, PhD	16,7%	20,4%
Saját megtakarítás (p = 0,000)	van	71,1%	77,6%
	nincs	28,9%	22,4%
Szubjektív anyagi helyzet (p = 0,001)	gondok nélkül élnek	33,2%	36,4%
	beosztással jól kijönnek jövedelmükből	53,6%	54,4%
	éppen, hogy kijönnek vagy rosszabb	13,2%	9,3%
Hol tanul? (p = 0,002)	általános iskola	1,3%	0,0%
	szakmunkásképző	4,7%	2,6%
	szakközépiskola	10,0%	9,6%
	gimnázium, érettségire épülő szakképzés	36,7%	40,2%
	főiskola, egyetem, PhD	44,5%	45,5%
	egyéb tanfolyam, nem iskolarendszerben	2,7%	2,2%
Vallásosság (p = 0,087)	egyháziasan vallásos	26,6%	29,6%
	maga módján vallásos	55,8%	55,1%
	nem tudja megmondani	7,5%	6,2%
	nem vallásos	10,1%	9,0%
Nem (p = 0,101)	férfi	50,0%	47,5%
	nő	50,0%	52,5%
Van-e gyermeke? (p = 0,242)	van	41,5%	40,0%
	nincs	58,5%	60,0%

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2020 adatai alapján saját készítésű táblázat

Az erdélyi fiatalok mintájában a „van-e gyermeke” – változónak, úgy látszik, nincs a felvidéki mintában tapasztalt hatása az aktív önkéntesség mértékére,¹⁴ és a vallásosság hatása sem

¹³ A szignifikáns összefüggést mutató változók a táblázat elején találhatóak. A többi változó szerepeltetése az erdélyi fiatalok és a fiatal önkéntesek összetételének bemutatását szolgálja.

¹⁴ A gyermekek léte sem az erdélyi minta teljes szintjén, sem az egyes korcsoportokban nem mutatkozott szignifikánsnak. Az egyes korcsoportokban van ugyan némi eltérés a gyermekes és gyermektelen válaszadók

rajzolódik ki olyan egyértelműen: a tendenciák azonosak, de a különbség mértéke a teljes minta és az aktív önkéntesek között kisebb.

Az erdélyi aktív önkéntesek korcsoportok szerinti jellemzői

Az erdélyi aktív önkéntesek korcsoportonkénti összehasonlító elemzésének legfőbb eredményei a következők (5. táblázat):

- A *legfiatalabb (15-19 éves) korosztályban* nem találtunk az aktív önkéntességre kimutatható hatását sem a családi állapotnak, sem a fő tevékenységnek, sem az iskolai végzettségnek mivel e három szempontból meglehetősen homogén csoportról van szó. Úgyszintén nem volt kimutatható hatása a településtípusnak, a vallásosságnak és a szülők iskolai végzettségének sem. Ugyanakkor a lányok aránya szignifikánsan magasabb volt az aktív önkéntesek között, mint a korcsoport egészében. Szignifikáns volt az összefüggés az önkéntes tevékenység és aközött, milyen típusú iskolában tanulnak jelenleg a legfiatalabb válaszadók: a líceumban tanulók felülreprezentáltak az önkéntesek között. A teljes mintában érvényesülő összefüggésekből az anyagi háttér hatása az ő esetükben is kimutatható volt.
- A *19-24 éves korcsoportban* a legfiatalabbakhoz hasonlóan a válaszadó neme és az aktív önkéntesség között szoros kapcsolat állt fent, miszerint a női válaszadók nagyobb valószínűséggel számoltak be aktív önkéntességről. Ugyancsak igaz erre a csoportra is, hogy sem a családi állapot, sem a „van-e gyermeke” – változó, sem pedig a vallásosság tekintetében nem találtunk összefüggéseket. Ezt leszámítva azonban ez a csoport az összes aktív erdélyi önkéntes egészére hasonlít, így például a településtípus (a megyeszékhelyeken élők felül-, a falvakban élők pedig alulreprezentáltak voltak az aktív önkéntesek körében) tekintetében. Továbbá az iskolai végzettség (a líceumnál alacsonyabb végzettségű csoportokban kisebb, a líceumi és felsőfokú végzettségűek körében magasabb volt az aktív önkéntesek aránya), valamint a szülők közül csak az anya végzettségének a hatása mutatkozott szignifikánsnak (lásd 5. táblázat).

között, de ez kisebb, és az iránya nem konzisztens: a legfiatalabb korcsoportban a gyermekesek között valamelyest magasabb volt az önkéntesség valószínűsége, a két idősebb korcsoportban pedig alacsonyabb, de a különbség minden esetben hibahatáron belüli, a minta egészében pedig az eltérő irányú korcsoportos összefüggések gyengítik egymást.

5. táblázat. A 15-29 éves erdélyi magyar fiatalok és aktív önkéntesek korcsoportjainak összetétele (%)

Változók értékei	15-18 évesek			19-24 évesek			25-29 évesek		
	Összes	Aktív önkéntes	p	Összes	Aktív önkéntes	p	Összes	Aktív önkéntes	p
	N = 545	N = 211		N = 860	N = 253		N = 595	N = 145	
Férfi	51,4%	46,4%	**	48,6%	43,9%	*	50,7%	55,2%	
Nő	48,6%	53,6%		51,4%	56,1%		49,3%	44,8%	
Megye/járasszékhely	25,3%	27,8%		26,0%	33,2%	**	27,9%	35,2%	**
Egyéb város	19,0%	18,9%		18,1%	18,2%		21,1%	22,8%	
Község/falu	55,7%	53,3%		55,9%	48,6%		51,0%	42,1%	
Nőtlen, hajadon	97,6%	97,9%		82,1%	84,7%		44,2%	54,2%	**
Házass	0,6%	0,0%		5,4%	4,1%		36,7%	32,4%	
Élettársi kapcsolat	1,9%	2,1%		12,2%	10,7%		17,0%	12,7%	
Elvált, özvegy	0,0%	0,0%		0,4%	0,4%		2,0%	0,7%	
Gyermeke: van	37,8%	39,8%		36,8%	35,6%		51,6%	48,3%	
Gyermeke: nincs	62,2%	60,2%		63,2%	64,4%		48,4%	51,7%	
Tanul	94,3%	95,2%		51,0%	62,8%	**	6,9%	11,3%	**
Dolgozik	4,2%	3,8%		41,0%	30,8%		78,7%	82,4%	
Egyik sem	1,4%	1,0%		8,0%	6,4%		14,3%	6,3%	
Válaszadó: legfeljebb általános	80,1%	81,9%		6,8%	3,9%	**	5,8%	3,5%	**
Válaszadó: szakiskola, szakk munkásképző	6,7%	5,7%		10,1%	6,7%		11,0%	5,7%	
Válaszadó: szakközépiskola	2,9%	3,3%		18,4%	13,4%		16,8%	11,3%	
Válaszadó: gimnázium, érettségire épülő szakképzés	8,6%	7,1%		41,6%	47,6%		22,0%	19,1%	
Válaszadó: felsőfokú	1,7%	1,9%		23,1%	28,3%		44,5%	60,3%	
Anyja: legfeljebb általános	10,0%	9,8%		14,0%	10,1%	**	12,1%	3,5%	**
Anyja: szakiskola	15,3%	10,3%		14,0%	13,0%		21,3%	14,2%	
Anyja: szakközépiskola	13,2%	13,2%		16,1%	13,4%		15,6%	19,9%	
Anyja: gimnázium	32,3%	32,4%		35,3%	35,7%		36,8%	39,7%	
Anyja: felsőfokú	29,3%	34,3%		20,5%	27,7%		14,3%	22,7%	
Apa: legfeljebb általános	7,1%	6,0%		8,0%	4,8%		9,4%	2,2%	**
Apa: szakiskola	21,4%	20,9%		22,0%	19,0%		26,3%	16,7%	
Apa: szakközépiskola	17,8%	15,9%		23,5%	25,1%		22,3%	27,5%	
Apa: gimnázium	29,9%	31,3%		30,1%	32,0%		31,2%	38,4%	
Apa: felsőfokú	23,7%	25,9%		16,5%	19,0%		10,9%	15,2%	
Egyházasan vallásos	30,8%	34,1%		25,2%	27,3%		24,9%	27,3%	
Maga módján vallásos	54,8%	53,8%		57,1%	58,0%		54,8%	52,4%	
Nem tudja megmondani	7,5%	5,8%		6,4%	4,9%		9,1%	9,1%	
Nem vallásos	6,8%	6,3%		11,3%	9,8%		11,3%	11,2%	
Megtakarítás: van	64,2%	74,8%	**	72,8%	78,9%	**	75,0%	79,3%	
Megtakarítás: nincs	35,8%	25,2%		27,3%	21,1%		25,0%	20,7%	
Gondok nélkül élnek	39,6%	41,7%	**	32,8%	32,3%		28,1%	35,7%	**
Beosztással jól kijönnek	50,1%	52,0%		53,5%	56,9%		56,7%	53,8%	
Éppen, hogy kijönnek	10,3%	6,4%		13,7%	8,5%		15,2%	10,5%	
Tanul: általános iskola	2,8%	0,0%	**	0,0%	0,0%		0,0%	0,0%	*
Tanul: szakiskola	8,9%	5,0%		1,2%	0,6%		0,0%	0,0%	
Tanul: szakközépiskola	17,9%	17,0%		3,5%	2,8%		0,0%	0,0%	
Tanul: gimnázium, érettségire épülő szakképzés	67,2%	75,5%		10,0%	8,9%		4,9%	0,0%	
Tanul: felsőfok	3,1%	2,5%		82,9%	85,6%		75,2%	82,1%	
Tanul: tanfolyam	0,0%	0,0%		2,5%	1,7%		19,9%	17,9%	

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2020 adatai alapján saját készítésű táblázat ** p < 0,05 * p < 0,1

Ki kell emelni, hogy az anyagi háttér indikátorai közül csak a megtakarítások mutattak szoros összefüggést az aktív önkéntességgel. Végül, ez a korcsoport oszlott meg leginkább a válaszadó fő tevékenysége mentén, és ennek a hatása is szignifikánsnak bizonyult: a tanulók felül-, míg a dolgozók és inaktív alulreprezentáltak voltak köztük. A tanulók gyakorlatilag főiskolai, egyetemi hallgatókat jelentenek, mivel több mint 80 százalékuk

felsőfokú tanulmányokat folytatott. A felsőfokú tanulmányokat folytatók számára könnyen elérhetők a diák- és ifjúsági szervezetek, illetve Romániában 2014 óta kreditet érő szakmai gyakorlatként is elismertethető az önkéntesség, ami közvetlen hatásán túl, a kreditszerzéstől függetlenül végzett önkéntes tevékenységet is növelte (Fényes 2021: 58).

- A 25-29 éves korosztályban szinte pontosan ugyanazok az összefüggések (például településtípus, családi állapot, társadalmi státus, fő tevékenység) mutatkoztak szignifikánsnak, mint az erdélyi fiatalok teljes mintájában. Meg kell jegyezni, hogy a családi állapot hatása az összes aktív önkéntes szintjén nem redukálható pusztán az életkorral való összefüggésére, hanem közvetlen kapcsolat van a családi állapot és az aktív önkéntesség között. Ezzel szemben a korcsoporttal való összefüggésre vezethető vissza nagy valószínűséggel a vallásosság hatása is, amely a teljes önkéntes minta szintjén kirajzolódott, de az egyes korcsoportokban külön-külön azonban kevésbé érvényesült. Kiemelendő, hogy a 25-29 évesek is viszonylag homogének fő tevékenységüket illetően, ugyanis többségben vannak közöttük a munkavállalók, mégis szignifikáns összefüggést találtunk. Továbbá – az erdélyi fiatalok teljes mintájához képest – a már dolgozók körében jellemzőbb az aktív önkéntesség. Mivel a többség immár befejezte tanulmányait, ebben a csoportban értelmet nyer a befejezett iskolai végzettség vizsgálata és eszerint a felsőfokú végzettségűek egyértelműen felülreprezentáltak az aktív önkéntesek között. Az anyagi helyzet tekintetében ebben a korcsoportban sem a megtakarított pénz léte, hanem az anyagi helyzet szubjektív értékelése függött össze szignifikánsan az aktív önkéntessé válással. Akik „gondok nélkül élnek”, azok inkább, akik pedig „beosztással jól kijönnek” vagy ennél rosszabbnak ítélték anyagi helyzetüket, kevésbé számoltak be aktív önkéntességről.

A vajdasági 15-29 éves fiatal, aktív önkéntessége összetétele

A vajdasági ifjúsági minta kisebb volta miatt kevesebb összefüggés mutatkozott szignifikánsnak az aktív önkéntességgel, és több esetben is csak kismértékű különbségeket látunk (6. táblázat). Igaz ez az életkorra, nemre, de a válaszadó jelenlegi élethelyzetére vonatkozó változókra is: sem a családi állapot, sem a „van-e gyermeke” – változó, sem pedig a fő tevékenység esetén nem láttuk azokat a jelentős különbségeket, mint a felvidéki és az erdélyi minták esetében, és szintén nem volt szignifikáns a vallásosság hatása. A társadalmi státus különböző indikátorai közül is csak az apa végzettségéről, illetve az anyagi helyzet szubjektív értékeléséről állíthatjuk, hogy összefügg az aktív önkéntessé válással.

6. táblázat. A vajdasági 15-29 évesek mintájának (N=500) és az aktív önkénteseknek (N=225) az összetétele és az aktív önkéntesek aránya kategóriánként (%)¹⁵

Változó (szignifikanciaszint)	Értékek	Teljes minta	Aktív önkéntesek
Apa végzettsége (p = 0,022)	legfeljebb 8 általános	23,5%	21,4%
	szakiskola, szakmunkásképző	15,7%	21,9%
	szakközépiskola	40,9%	36,3%
	gimnázium	4,0%	5,1%
	főiskola, egyetem, PhD	15,9%	15,3%
Szubjektív anyagi helyzet (p = 0,003)	gondok nélkül élnek	23,9%	17,7%
	beosztással jól kijönnek jövedelmükből	60,9%	68,8%
	éppen, hogy kijönnek vagy rosszabb	15,2%	13,5%
Hol tanul ? (p = 0,053)	szakmunkásképző	1,3%	0,0%
	szakközépiskola	23,4%	22,4%
	gimnázium, érettségire épülő szakképzés	18,7%	16,1%
	főiskola, egyetem, PhD	54,4%	60,8%
	egyéb tanfolyam, nem iskolarendszerben	2,1%	0,7%
Nem (p = 0,387)	férfi	51,4%	53,8%
	nő	48,6%	46,2%
Korcsoport (p = 0,516)	15-18	24,4%	23,1%
	19-24	39,8%	38,2%
	25-29	35,7%	38,7%
Családi állapot (p = 0,690)	nőtlen, hajadon	76,6%	77,6%
	házas	13,5%	11,7%
	élettársi kapcsolat	9,4%	9,9%
	elvált, özvegy	0,6%	0,9%
Van-e gyermeke? (p = 0,158)	nincs	88,0%	89,8%
	van	12,0%	10,2%
Fő tevékenység (p = 0,533)	tanul	49,5%	51,1%
	dolgozik	44,7%	44,0%
	egyik sem	5,8%	4,9%
Iskolai végzettség (p = 0,277)	legfeljebb 8 általános	25,5%	23,1%
	szakiskola, szakmunkásképző	7,7%	5,8%
	szakközépiskola	34,8%	35,1%
	gimnázium	14,5%	14,7%
	főiskola, egyetem, PhD	17,5%	21,3%
Anya végzettsége (p = 0,178)	legfeljebb 8 általános	17,0%	20,1%
	szakiskola, szakmunkásképző	15,2%	15,5%
	szakközépiskola	40,6%	37,9%
	gimnázium	6,6%	8,7%
	főiskola, egyetem, PhD	20,6%	17,8%
Vallásosság (p = 0,156)	egyháziasan vallásos	12,2%	13,4%
	maga módján vallásos	65,2%	68,2%
	nem tudja megmondani	8,6%	6,5%
	nem vallásos	13,9%	12,0%
Van-e saját megtakarítása? (p = 0,596)	van	80,2%	79,2%
	nincs	19,8%	20,8%

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2020 adatai alapján saját készítésű táblázat

Az apa végzettsége esetében – meglepő módon – azt találtuk, hogy a szakiskolát végzett apák gyermekei felülreprezentáltak az aktív önkéntesek között, de a magasabb végzettségi

¹⁵ A szignifikáns összefüggést mutató változók a táblázat elején találhatóak. A többi változó szerepeltetése a vajdasági fiatalok és a vajdasági fiatal önkéntesek összetételének bemutatását szolgálja.

kategóriák esetében nem látszik az a növekedés, ami a többi régióban, sőt, a szakközépiskolai érettségivel rendelkező apák gyermekei valamelyest kisebb arányban szerepelnek az aktív önkéntesek között. A szubjektív anyagi helyzetnél is érdekes, hogy nem a „gondok nélkül élők” körében magasabb az aktív önkéntesség valószínűsége, hanem azok körében, akik ugyan kijönnek a jövedelmükből, de azt valamennyire be kell osztaniuk. Sőt, a „gondok nélkül élők” alulreprezentáltak az aktív önkéntesek között. A várt eredményt hozza azonban a továbbtanulók körében az iskola típusa: a felsőoktatásban részt vevők gyakrabban számoltak be aktív önkéntességről.

A vajdasági aktív önkéntesek korcsoportonkénti elemzésének fő eredményei

A kis elemszámok miatt a korcsoportok szerinti bontásban alig találunk szignifikáns összefüggéseket (7. táblázat)

- A 15-18 éves korcsoportban egyáltalán nem volt szignifikáns különbség az aktív önkéntesek és nem önkéntesek között, sőt, tendenciaszerűen sem rajzolódtak ki összefüggések.
- A 19-24 éves vajdasági fiatalok korcsoportjában sem találtunk szignifikáns összefüggéseket az aktív önkéntesség és a jelenlegi élethelyzetet, illetve a társadalmi státust mérő változókkal. Egyes, kisebb eltérések, bár hibahatáron belüliek, arra utalnak, hogy a vajdasági 19-24 éves fiatalok különböznek a többi régió hasonló korú fiataljaitól és minden más korosztálytól is: ebben a korcsoportban is látható, hogy elsősorban nem a legjobb anyagi helyzetben lévők, hanem a stabil helyzetű, de azért mégis beosztásra kényszerülők számoltak be aktív önkéntességről. Emellett ebben a korcsoportban nem a vallásosabb, hanem épphogy a nem vallásos fiatalok körében volt némileg magasabb az aktív önkéntesek aránya.
- Egyedül a 25-29 évesek vajdasági aktív önkéntesek csoportjában találtunk statisztikailag szignifikáns összefüggéseket az aktív önkéntesség és a szociodemográfiai változók között. Bár e csoport meglehetősen homogén a fő tevékenységét illetően, ennek ellenére a tanulók – az összes 25-29 éves vajdasági fiatalhoz viszonyítva – felülreprezentáltak az aktív önkéntesek között. A társadalmi státus indikátorai közül az apa végzettsége és az anyagi helyzet szubjektív értékelése függött össze kimutathatóan az aktív önkéntességgel a vajdasági 25-29 éves fiatalok esetében. A szakiskolát, illetve a gimnáziumot vagy főiskolát, egyetemet végzett apák gyermekei körében az átlagosnál magasabb, a legfeljebb általános

iskolai, illetve a szakközépiskolai végzettségű apák gyermekei között pedig alacsonyabb volt az aktív önkéntesek aránya.

7. táblázat. A vajdasági magyar fiatalok és az aktív önkéntesek korcsoportjainak összetétele (%)

Változó értékei	15-18 évesek			19-24 évesek			25-29 évesek		
	Összes	Aktív önkéntes	p	Összes	Aktív önkéntes	p	Összes	Aktív önkéntes	p
	N = 122	N = 52		N = 199	N = 86		N = 179	N = 87	
Férfi	44,1%	44,2%		52,6%	53,5%		54,9%	59,8%	
Nő	55,9%	55,8%		47,4%	46,5%		45,1%	40,2%	
Nőtlen, hajadon	99,5%	100,0%		88,4%	89,4%		48,0%	52,9%	
Házasság	0,0%	0,0%		4,3%	3,5%		32,7%	26,4%	
Élettársi kapcsolat	0,5%	0,0%		6,6%	5,9%		18,6%	19,5%	
Elvált, özvegy	0,0%	0,0%		0,7%	1,2%		0,7%	1,1%	
Gyermeke: van	96,0%	96,2%		94,1%	96,6%		75,7%	79,3%	
Gyermeke: nincs	4,0%	3,8%		5,9%	3,4%		24,3%	20,7%	
Tanul	99,0%	100,0%		54,8%	58,1%		9,7%	14,9%	**
Dolgozik	1,0%	0,0%		37,5%	33,7%		82,7%	80,5%	
Egyik sem	0,0%	0,0%		7,8%	8,1%		7,5%	4,6%	
Válaszadó: legfeljebb általános	95,0%	94,2%		2,5%	2,4%		3,5%	1,2%	
Válaszadó: szakiskola, szakközépiskola	2,3%	3,8%		4,6%	2,4%		14,8%	10,5%	
Válaszadó: szakközépiskola	2,2%	1,9%		52,6%	51,8%		37,4%	38,4%	
Válaszadó: gimnázium, érettségire épülő szakképzés	0,5%	0,0%		31,2%	32,9%		5,4%	5,8%	
Válaszadó: felsőfokú	0,0%	0,0%		9,1%	10,6%		38,9%	44,2%	
Anyja: legfeljebb általános	11,0%	11,8%		14,9%	17,1%		23,4%	27,9%	
Anyja: szakiskola	20,2%	21,6%		12,5%	12,2%		14,7%	15,1%	
Anyja: szakközépiskola	34,0%	31,4%		42,6%	41,5%		43,0%	37,2%	
Anyja: gimnázium	7,3%	11,8%		6,3%	6,1%		6,5%	9,3%	
Anyja: felsőfokú	27,6%	23,5%		23,7%	23,2%		12,3%	10,5%	
Apa: legfeljebb általános	24,2%	28,6%		19,7%	18,5%		27,4%	20,2%	**
Apa: szakiskola	18,3%	24,5%		13,9%	17,3%		16,0%	23,8%	
Apa: szakközépiskola	39,2%	34,7%		44,5%	42,0%		37,9%	32,1%	
Apa: gimnázium	3,3%	6,1%		2,8%	1,2%		5,7%	8,3%	
Apa: felsőfokú	15,0%	6,1%		19,1%	21,0%		12,9%	15,5%	
Egyházasan vallásos	9,3%	10,0%		13,0%	14,0%		13,3%	13,6%	**
Maga módján vallásos	59,4%	70,0%		61,9%	55,8%		73,2%	81,5%	
Nem tudja megmondani	14,6%	10,0%		9,4%	8,1%		3,4%	2,5%	
Nem vallásos	16,6%	10,0%		15,6%	22,1%		10,1%	2,5%	
Megtakarítás: van	81,1%	75,0%		82,1%	81,0%		77,5%	79,8%	
Megtakarítás: nincs	18,9%	25,0%		17,9%	19,0%		22,5%	20,2%	
Gondok nélkül élnek	27,8%	21,7%		25,5%	20,5%		19,6%	12,8%	**
Beosztással jól kijönnek	58,2%	63,0%		61,0%	68,7%		62,5%	70,9%	
Éppen, hogy kijönnek	14,0%	15,2%		13,4%	10,8%		17,9%	16,3%	
Tanul: általános iskola	3,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%	*
Tanul: szakiskola	55,8%	61,5%		0,5%	0,0%		0,0%	0,0%	
Tanul: szakközépiskola	39,6%	36,5%		4,7%	4,9%		1,5%	3,3%	
Tanul: gimnázium, érettségire épülő szakképzés	1,6%	1,9%		93,6%	95,1%		88,2%	93,3%	
Tanul: felsőfokú	0,0%	0,0%		1,2%	0,0%		10,3%	3,3%	

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2020 adatai alapján saját készítésű táblázat ** p < 0,05 * p < 0,1

Az anyagi helyzet tekintetében ebben a korcsoportban is elsősorban azok számoltak be önkéntességről a kérdezést megelőző év során, akik „beosztással, de jól kijönnek jövedelmükből”, és mind az ennél rosszabb, mind pedig a jobb helyzetben lévők között kisebb arányban voltak aktív önkéntesek. A vallásosság hatása ugyancsak szignifikánsnak

mutakozott a tekintetben, hogy a maguk módján vallásosak felülreprezentáltak, a nem vallásosak alulreprezentáltak az aktív önkéntesek között. Végül, bár e korcsoport homogénnek mondható a tekintetben, hogy kevés a továbbtanuló (9,7 százalék), és ezek túlnyomó többsége felsőoktatási tanulmányokat végez (88,2 százalék), a továbbtanuló aktív önkéntesek között szinte kizárólag főiskolai, egyetemi hallgatókat találunk (93,3 százalék), így a kis elemszám mellett is tendenciaszerű kapcsolat mutatkozik az aktuális iskola típusa és az aktív önkéntesség között.

A kárpátaljai 15-29 éves aktív önkéntesek jellemzői

A kárpátaljai fiatalok körében ugyancsak a korcsoport, a válaszadó fő tevékenysége és az anya végzettsége volt szignifikáns összefüggésben az aktív önkéntességgel, illetve emellett tendenciaszerű kapcsolat volt a megtakarított pénz és a vallásosság tekintetében (8. táblázat). Az életkor esetében nem lineáris kapcsolatot láthatunk, mivel a legfiatalabb korcsoport körében volt a legmagasabb az aktív önkéntesek aránya, a 19-24 éves középső korcsoportban a legalacsonyabb, és a 25-29 évesek között az önkéntesek mintájának egészével megközelítőleg egyenlő volt az aktív önkéntesek aránya. Akárcsak a többi régióban, itt is a tanulók voltak a legaktívabbak az önkéntesség terén, a dolgozók és inaktívak pedig kevésbé. Az anyák végzettsége esetén a szakközépiskolai érettségi és a felsőfokú végzettség növelte az aktív önkéntesség valószínűségét, a többi aleset inkább csökkentette. Emellett pedig az egyház tanítása szerinti vallásosság és a saját megtakarított pénz is inkább ösztönözte az aktív önkéntességet. Az, hogy a vallásoságon belül csak az egyházas vallásosság függ össze az önkéntességgel, az egyházak, vallási szervezetek jelentőséget mutatja az önkéntesség hátterében, és egyúttal a kárpátaljai magyar önkéntes-civil szerveződésben.

A korcsoportonkénti elemzés a kárpátaljai fiatalok körében

Ez az elemzés a kis elemszám miatt kevés szignifikáns eredményt hozott (9. táblázat).

- *A legfiatalabb (15-18 éves) korcsoportban* is kimutatható az anya végzettségének, illetve a megtakarításoknak a hatása, a vajdasági fiatalok teljes mintájánál ismertetett módon. Emellett fontos rámutatni – noha nem szignifikáns az összefüggés –, hogy érdekes módon az összes 15-18 éves között is viszonylag magas a gyermekesek aránya, de az aktív önkéntesek között még magasabb.

8. táblázat. A kárpátaljai 15-29 évesek mintájának (N=500) és az aktív önkénteseknek (N=123) az összetétele (%)

Változó (Szignifikanciaszint)	Értékek	Teljes minta	Aktív önkéntesek
Korcsoport (p = 0,019)	15-18	22,8%	30,9%
	19-24	42,9%	35,0%
	25-29	34,2%	34,1%
Fő tevékenység (p = 0,000)	tanul	42,4%	59,0%
	dolgozik	48,8%	37,7%
	egyik sem	7,3%	3,3%
Anya végzettsége (p = 0,046)	legfeljebb 8 általános	12,7%	8,4%
	szakiskola, szakmunkásképző	14,8%	10,9%
	szakközépiskola	15,0%	21,8%
	gimnázium	37,0%	35,3%
	főiskola, egyetem, PhD	20,6%	23,5%
Vallásosság (p = 0,090)	egyháziasan vallásos	33,9%	41,7%
	maga módján vallásos	52,1%	49,2%
	nem tudja megmondani	8,5%	5,8%
	nem vallásos	5,5%	3,3%
Van-e saját megtakarítása? (p = 0,074)	van	80,3%	86,1%
	nincs	19,7%	13,9%
Nem (p = 0,261)	férfi	50,3%	54,5%
	nő	49,7%	45,5%
Település jellege (p = 0,289)	városias	28,3%	24,4%
	falusias	71,7%	75,6%
Családi állapot (p = 0,346)	nőtlen, hajadon	74,6%	80,3%
	házas	18,8%	15,4%
	élettársi kapcsolat	6,3%	4,3%
	elvált, özvegy	0,4%	0,0%
Van-e gyermeke? (p = 0,707)	nincs	70,1%	69,1%
	van	29,9%	30,9%
Iskolai végzettség (p = 0,194)	legfeljebb 8 általános	13,0%	15,4%
	szakiskola, szakmunkásképző	5,6%	2,4%
	szakközépiskola	12,2%	15,4%
	gimnázium	45,9%	43,9%
	főiskola, egyetem, PhD	23,4%	22,8%
Apa végzettsége (p = 0,163)	legfeljebb 8 általános	12,3%	9,2%
	szakiskola, szakmunkásképző	15,3%	11,9%
	szakközépiskola	22,7%	28,4%
	gimnázium	36,1%	33,0%
	főiskola, egyetem, PhD	13,7%	17,4%
Szubjektív anyagi helyzet (p = 0,473)	gondok nélkül élnek	40,0%	44,9%
	beosztással jól kijönnek jövedelmükből	47,4%	44,1%
	éppen, hogy kijönnék vagy rosszabb	12,6%	11,0%
Hol tanul? (p = 0,847)	általános iskola	2,0%	1,4%
	szakmunkásképző	4,4%	5,5%
	szakközépiskola	3,6%	4,1%
	gimnázium, érettségire épülő szakképzés	23,6%	21,9%
	főiskola, egyetem, PhD	64,2%	64,4%
	egyéb tanfolyam, nem iskolarendszerben	2,2%	2,7%

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2020 adatai alapján saját készítésű táblázat

- A 19-24 éves korcsoportban kevés hatás látszott az aktív önkéntesség vállalása tekintetében, nevezetesen a válaszadó fő tevékenysége mellett (a tanulók jelentősen felülreprezentáltak az aktív önkéntesek között) a megtakarított pénz léte tendenciaszerűen függött össze az aktív önkéntességgel.

- A legidősebb, 25-29 éves korcsoportban pedig egyáltalán nem találtunk szignifikáns kapcsolatot. Némi eltérés ugyan mutatkozott például a vallásosság, az apa végzettsége vagy épp a szubjektív anyagi helyzet tekintetében, de ezek mind a hibahatáron belül voltak.

9. táblázat. A kárpátaljai magyar fiatalok és aktív önkéntesek korcsoportjainak összetétele

Változó értékei	15-18 évesek			19-24 évesek			25-29 évesek		
	Összes	Aktív önkéntes	p.	Összes	Aktív önkéntes	p.	Összes	Aktív önkéntes	p.
	N = 114	N = 38		N = 215	N = 43		N = 171	N = 42	
Férfi	55,1%	52,6%		46,7%	55,8%		51,6%	54,8%	
Nő	44,9%	47,4%		53,3%	44,2%		48,4%	45,2%	
Városias jellegű település	26,4%	25,6%		28,4%	18,6%		29,3%	31,0%	
Falusias jellegű település	73,6%	74,4%		71,6%	81,4%		70,7%	69,0%	
Nőtlen, hajadon	100%	100%		86,4%	94,9%		43,8%	48,8%	
Házasi	0,0%	0,0%		7,3%	5,1%		45,1%	39,0%	
Élettársi kapcsolat	0,0%	0,0%		6,4%	0,0%		10,2%	12,2%	
Elvált, özvegy	0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		1,0%	0,0%	
Gyermeke: van	74,0%	64,1%		82,5%	88,4%		52,0%	54,8%	
Gyermeke: nincs	26,0%	35,9%		17,5%	11,6%		48,0%	45,2%	
Tanul	92,9%	97,4%		45,7%	74,4%	**	6,6%	7,3%	
Dolgozik	4,1%	2,6%		48,0%	23,3%		81,6%	85,4%	
Egyik sem	3,0%	0,0%		6,3%	2,3%		11,8%	7,3%	
Válaszadó: legfeljebb általános	47,8%	43,6%		2,3%	0,0%		3,1%	4,8%	
Válaszadó: szakiskola, szakmunkásképző	1,0%	0,0%		6,2%	2,3%		7,9%	4,8%	
Válaszadó: szakközépiskola	11,9%	17,9%		14,3%	14,0%		9,7%	14,3%	
Válaszadó: gimnázium, érettségire épülő szakképzés	39,4%	38,5%		57,4%	65,1%		35,8%	28,6%	
Válaszadó: felsőfokú	0,0%	0,0%		19,8%	18,6%		43,4%	47,6%	
Anyja: legfeljebb általános	9,6%	2,6%	**	13,2%	14,6%		14,2%	7,7%	
Anyja: szakiskola	11,8%	7,9%		14,6%	4,9%		17,1%	20,5%	
Anyja: szakközépiskola	14,9%	28,9%		17,8%	22,0%		11,5%	12,8%	
Anyja: gimnázium	35,5%	26,3%		34,6%	41,5%		41,0%	38,5%	
Anyja: felsőfokú	28,2%	34,2%		19,9%	17,1%		16,3%	20,5%	
Apa: legfeljebb általános	8,2%	2,8%		15,3%	13,9%		11,2%	10,5%	
Apa: szakiskola	13,8%	13,9%		14,4%	11,1%		17,5%	10,5%	
Apa: szakközépiskola	23,4%	27,8%		23,2%	25,0%		21,4%	31,6%	
Apa: gimnázium	38,2%	38,9%		33,6%	33,3%		37,8%	28,9%	
Apa: felsőfokú	16,4%	16,7%		13,4%	16,7%		12,2%	18,4%	
Egyházasan vallásos	29,5%	37,1%		33,7%	38,1%		37,0%	47,6%	
Maga módján vallásos	52,1%	51,4%		53,0%	50,0%		50,8%	47,6%	
Nem tudja megmondani	12,1%	5,7%		8,1%	9,5%		6,7%	2,4%	
Nem vallásos	6,3%	5,7%		5,2%	2,4%		5,5%	2,4%	
Megtakarítás: van	74,8%	91,9%	**	82,1%	90,7%	*	81,7%	78,0%	
Megtakarítás: nincs	25,2%	8,1%		17,9%	9,3%		18,3%	22,0%	
Gondok nélkül élnek	44,7%	40,5%		40,6%	45,2%		36,4%	48,8%	
Beosztással jól kijönnek	42,2%	43,2%		48,5%	45,2%		49,2%	41,5%	
Éppen, hogy kijönnek	13,1%	16,2%		10,9%	9,5%		14,4%	9,8%	
Tanul: általános iskola	3,5%	2,9%		0,9%	0,0%		0,0%	0,0%	
Tanul: szakiskola	8,0%	11,8%		2,0%	0,0%		0,0%	0,0%	
Tanul: szakközépiskola	8,2%	8,8%		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%	
Tanul: gimnázium, érettségire épülő szakképzés	45,6%	41,2%		7,2%	6,3%		4,1%	0,0%	
Tanul: felsőfok	33,5%	35,3%		88,0%	90,6%		87,5%	85,7%	
Tanul: tanfolyam	1,2%	0,0%		1,9%	3,1%		8,3%	14,3%	

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2020 adatai alapján saját készítésű táblázat ** p < 0,05 * p < 0,1

ÖSSZEGZÉS

Vizsgálatunk számottevő eredménye, hogy aktív önkénteseket legmagasabb arányban (47,5 százalék) a vajdasági 15-29 éves fiatalok között találtunk, majd őket követték a felvidéki fiatalok (34,1 százalék) és az erdélyi fiatalok (31,7 százalék). Az aktív önkéntesek aránya a legalacsonyabb (25,8 százalék) a kárpátaljai fiatalok körében volt. Ezek a megoszlások jelentősen és pozitív irányban térnek el az adott országok teljes népességében korábban mért önkéntességi adatoktól (lásd Meyer et al. 2017), illetve magasan meghaladják a magyarországi fiatalok körében, ugyanennek a kutatásnak a keretében regisztrált 8 százalékos arányt is (Gyorgyovich 2023).

Eredményeink szerint a négy határon túli régióban az aktív önkéntesek négy különböző típusát tudtunk regisztrálni. Ez véleményünk szerint összefügg azzal, amit a már a bevezetőben is feltételeztünk, hogy az anyaországok civil-nonprofit és önkéntes szektorának fejlődését meghatározó keretrendszerek hatással vannak a határon túli magyar civil-nonprofit szervezetek működésére is, de arra is, hogy kik aktivizálódnak, illetve kiket tudnak megszólítani a fiatalok korcsoportjaiból önkéntesként.

Vizsgálatunk alapján a felvidéki fiatalok körében az aktív önkéntesek egy jól körülírható csoportot alkotnak, mégpedig a gyermektelen, érettségizett vagy felsőfokú végzettségű, jobb anyagi helyzetű és vallásosabb fiatalokét. Az az általános tendencia, hogy az önkéntesek inkább a magasabb társadalmi és anyagi helyzetűek közül kerülnek ki, egyértelműen érvényesült körökben, és azt valószínűsítjük, hogy esetükben az önkéntesség a jobb társadalmi státusz velejárója.

Az erdélyi fiatalok adatainak elemzésekor azt találtuk, hogy az aktív önkéntességet valószínűsíti, ha a fiatal inkább 15-18 éves, nőtlen/hajadon, közép- (leginkább líceumi) vagy felsőfokú tanulmányait végzi, szülei diplomás végzettségűek, megyeszékhelyen lakik és a szubjektív anyagi helyzetét jónak ítéli. Összességében, úgy látjuk, hogy az erdélyi fiatalok körében mind az anyagi státusznak, mind az iskolai végzettségnek erős hatása van arra, hogy ki válik aktív önkéntessé közülük, de úgy tűnik, mintha az anyagi státusz valamivel meghatározóbb lenne. Figyelemre méltó, hogy a szülők iskolai végzettségének erős szignifikáns, míg vallásosságnak csak tendenciaszerű hatása volt az aktív önkéntessé válásban. A vajdasági fiatalok esetében azt találtuk, hogy leginkább a szakiskolát végzett apák gyermekei, és akik ugyan kijönnek a jövedelmükből, de azt valamennyire be kell osztaniuk

csoportokból kerültek ki az aktív önkéntesek, akik nagyrészt főiskolán vagy egyetemen tanultak. Sem a nemnek, sem a korcsoportnak, sem a családi, sem a társadalmi helyzet más mutatóinak nem volt kimutatható hatása. Ezen jellemzőik szerint a vajdasági aktív önkéntesek a határon túli fiatalok egy különleges csoportját jelenítik meg, mivel, úgy véljük, esetükben az önkéntesség a társadalmi státuszemelkedés egyik lehetőségét kínálja fel. Ezt támasztja alá, hogy a jobb társadalmi, de különösen anyagi helyzetű fiatalok alig jelentek meg az aktív önkéntes fiatalok körében.

A kárpátaljai fiatalok közül a 15-18 évesek, a közép- és felsőoktatásban tanulók, a szakközépiskolai, vagy felsőfokú végzettségű anyák gyermekei, a vallásosak és a megtakarításokkal rendelkezők közül kerültek ki leginkább az aktív önkéntesek. Esetükben fontos megjegyezni, hogy a vallásosságon belül az egyházas vallásosság függ össze az önkéntességgel, ami az egyházak, illetve a vallás-közeli civil és ifjúsági szervezetek jelentőségét mutatja az önkéntesség háttérében. Sem a nem hatása, sem a családi háttér, sem a társadalmi státusz mutatói nem függtek össze az aktív önkéntességgel. Mindezek alapján gondoljuk úgy, hogy a határon túli aktív önkéntesek között a kárpátaljai fiatalok egy negyedik típust mutatnak, akiknek aktív önkéntessé válásban a vallási értékelköteleződés kiemelkedő szerepet játszik.

A korcsoportonkénti százalékos megoszlások azt mutatták, hogy az aktív önkéntesek bázisát a felvidéki és a vajdasági magyar fiatalok körében a 19-29 évesek, az erdélyiek és a kárpátaljaiak esetében pedig a 15-24 évesek adták. A Magyar Ifjúság Kutatás 2020 magyarországi adatbázisa alapján elvégzett elemzés (Gyorgyovich 2023) azt találta, hogy a nők aránya a 15-24 éves korosztályban, a magasabb iskolai végzettség értelemszerűen a 25-29 éves, a városi lakóhely és a maga módján gyakorolt vallásosság mindhárom korosztályra volt jellemző.

Ahogy a 10. táblázat mutatja, a felvidéki aktív önkéntesek között a vallásosság az, ami mindhárom életkori csoportban megjelenik, mint az aktív önkéntességet szignifikánsan befolyásoló tényező. A közép- és felsőfokú tanulmányok a 15-24 éveseknél, míg a saját felsőfokú végzettség, valamint a szülők felsőfokú végzettsége és a nem házas családi állapot a 25-29 éveseknél, végül pedig a jó anyagi helyzet kifejezetten csak a 19-24 évesek körében található meg, mint az aktív önkéntessé válást befolyásoló tényező.

Egyedül az erdélyi 15-24 éves aktív önkénteseknél találunk arra példát, hogy a nők felülreprezentáltak az aktív önkéntesek között. A jó anyagi helyzet a 15-18 évesek, a közép- és felsőfokú tanulmányok a 15-24 éves, míg a felsőfokú végzettség a 25-29 éves korosztály

önkéntessé válását befolyásolja, továbbá a 19-29 évesek esetében ilyen tényező még a megyeszékhelyi lakóhely, a szülők iskolai végzettsége és a nem házas családi állapot.

10. táblázat. A felvidéki, az erdélyi, a vajdasági és a kárpátaljai aktív önkéntes fiatalok korcsoportonkénti domináns szociodemográfiai jellemzői

	15-18 évesek	19-24 évesek	25-29 évesek
Felvidéki aktív önkéntes fiatalok	gimnáziumi tanulók, járási központban élők vagy városi lakosok, vallásosak és van saját megtakarításuk (lányok)	nőtlen/hajadonok, nincs gyermekük, felsőoktatásban tanulók, vallásosak és jó anyagi helyzetben élnek	felsőfokú/szakközépiskolai végzettségű szülők, felsőfokú végzettségű gyermekei, vallásosak, stabil anyagi helyzetűek és gyermektelenek, foglalkoztatottak, és inkább a kisebb településen élők
Erdélyi aktív önkéntes fiatalok	lányok, líceumi tanulók, jó anyagi háttérrel rendelkezők	nők, diplomás anyák gyermekei, líceumi vagy felsőfokú végzettségűek, vagy a felsőoktatásban tanulók, megyeszékhelyen élő	magas (legalább középiskolai végzettségű szülők gyermekei, felsőfokú végzettségű foglalkoztatottak vagy a felsőoktatásban tanulók, stabil anyagi háttérűek, nőtlenek/hajadonok, megyeszékhelyen élők
Vajdasági aktív önkéntes fiatalok	a szociodemográfiai háttértől független, ki lesz aktív önkéntes	stabil, de nem kifejezetten kedvező anyagi helyzetűek, nem vallásosak	felsőoktatásban tanulók, szakiskolai, gimnáziumi vagy felsőfokú végzettségű apák gyermekei, stabil, de nem kifejezetten kedvező anyagi helyzetűek, maguk módján vallásosak
Kárpátaljai aktív önkéntes fiatalok	szakközépiskolai vagy felsőfokú végzettségű anyák gyermekei, megtakarításokkal rendelkezők	felsőoktatásban tanulók, és megtakarítással rendelkezők,	a szociodemográfiai háttértől független, hogy ki lesz aktív önkéntes

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2020 adatai alapján saját készítésű táblázat

A vajdasági aktív önkéntes fiatalok közül az önkéntessé válásban a jövedelmi helyzet és a vallásosság nem lineárisan hatott a 19-29 évesek körében, míg a 25-29 éveseknél a felsőfokú tanulmányok folytatása és az apák közép- vagy felsőfokú végzettsége pedig pozitív hatást gyakorolt. Végezetül, a kárpátaljai 15-18 évesek körében a családi státusz és az anyagi helyzet, a 19-24 évesek körében pedig a felsőfokú tanulmányok befolyásolták szignifikánsan önkéntessé válásukat.

Mindezen eredmények arra utalnak, hogy a határon túli civil és az ifjúsági szervezeteknek a toborzási stratégiájukat érdemes differenciáltan felépíteni, illetve az aktív önkénteseiket más-más, életkorspecifikus módszerrel tudják motiválni és megtartani.

IRODALOM

- Bădescu, Gabriel – Sandu, Daniel – Angi, Daniela – Greab, Carmen (2019): *Studiul despre tinerii din România 2018/2019*. Bucurest: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Bartal Anna Mária (2005): *Nonprofit elméletek, modellek, trendek*. Budapest: Századvég Kiadó.
- Batta Zsófia (2013): *Önkéntesség Magyarországon 2013*. Budapest: Századvég Kiadó.
- Bocsi Vera – Fényes Hajnalka – Markos Valéria (2023): A szabadidő-felhasználás és az önkéntesség kapcsolatának vizsgálata a magyarországi fiatalok körében. *Önkéntes Szemle*, 3(1) pp. 25-56.
DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2023.1.25-56>
- Dániel Botond – Göthér Zoltán – Hegyi Kamilla – Rusu Szidónia (2023): Ifjúsági programok, önkéntesség. In: Vita E. – Veres V. (szerk.) (2023): *Változó ifjúság a kárpát-medence országában. Szociológiai tanulmányok a magyar fiatalok két évtizedéről*. Kolozsvár: Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, pp. 143-166.
- Dániel Botond (2020): Az erdélyi magyar fiatalok szervezeti részvételének elemzése. In: Veres V. (szerk.): *Erdélyi magyar ifjúság. Szociológiai jellegzetességek és változások 2001 és 2016 között*. Kolozsvár: Max Weber Társadalomkutatásért Alapítvány és Kolozsvári Egyetemi Kiadó, pp. 185-206.
- Domokos Tamás – Kántor Zoltán – Pillók Péter – Székely Levente (2021): *Külhoni Magyar Fiatalok 2020. Kérdések és válaszok – fiatalokról, fiataloktól*. Budapest: Erzsébet Ifjúsági Alap Nonprofit Kft.
- Fényes Hajnalka (2021): Az elmúlt tíz év kutatási eredményei a felsőoktatási hallgatók önkéntességéről. *Önkéntes Szemle*, 1(1) pp. 56-68. DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2021.1.56-68>
- Gyorgyovich Miklós (2023): A 15-29 éves önkéntes fiatalok jellemzői és néhány megjegyzés az adatfelvételi módszertanokról. *Önkéntes Szemle*, 3(1) pp. 3-24.
DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2023.1.3-24>
- Gyorgyovich Miklós – Menich Dóra – Simon Nikolett – Kollár Dávid – Szadorai Dóra (2020): *Önkéntesség Magyarországon 2018*. Budapest: Századvég Kiadó.
- Kiss Dénes (2006): Az erdélyi magyar civil szféráról. *Civil Szemle*, 3(2) pp. 139-154.
- Kiss Tamás (2015): Marginalizáció, etnikai párhuzamosság és aszimmetrikus akkomodáció. Az erdélyi magyar közösséget érintő társadalmi és politikai folyamatok. *Magyar Kisebbség*, 20(1-2) pp. 30-64.
- Lumbru, Mihaela (2017): *Romania*. In: Vandor, Peter – Traxler, Nicole – Millner, Reinhard – Meyer, Michael (szerk.): *Civil society in Central and Eastern Europe: Challenges and opportunities*. Wien: Erste Foundation pp. 158-172.
- Meyer, Michael – Moder, Clara Maria – Neumayr, Michaela – Traxler, Nicole – Vandor, Peter (2017): Patterns in civil society in Central and Eastern Europe: A synthesis of 16 country reports and expert survey. In: Vandor, Peter – Traxler, Nicole – Millner, Reinhard – Meyer, Michael (szerk.): *Civil society in Central and Eastern Europe: Challenges and opportunities*. Wien: Erste Foundation pp. 12-42.
- Pallay Katalin (2023): Az önkéntesség fejlődése Ukrajnában és Kárpátalján két esettanulmány alapján. *Önkéntes Szemle* 3(2) pp. 103-115.
- Pallay Katalin – Markos Valéria – Fényes Hajnalka (2022): Kárpátaljai fiatalok önkéntes tevékenysége a 2022-es orosz-ukrán háború idején. *Önkéntes Szemle*, 2(4) pp. 3-26.
DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2022.4.3-26>
- Radovanović, Bojana (2019): Volunteering and helping in Serbia: main characteristics. *Sociologija*, 61(1) pp. 131-152.
- Rusu Szidónia (2015): Önkéntesség mintázatok az észak-erdélyi és székelyföldi középiskolások körében. *Erdélyi társadalom*, 13(2) pp. 107-123.

- Seibel, Wolfgang (1992): *Funktionaler Dilettantismus. Erfolgreich schreitende Organisationen im „Dritten“ Sektor zwischen Markt und Saat*. Baden-Baden: Nomos.
- Silló Ágota (2020): *Önkéntesség a Csíki-medence fiataljainak körében*. Ph.D. disszertáció, Debrecen: Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola.
<https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/935d0814-0af0-4446-8152-9076542dd4f2/content> Letöltve: 2023.05.28.
- Salamon, Lester (2011): *The European volunteer measurement project*. Baltimore: The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies.
- Salamon, Lester M. – Sokolowski, Wojciech S. – List, Regina (2004): *Global civil society: An overview*. Baltimore: The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies.
- Salamon, Lester M.– Anheier, Helmut K.– List, Regina –Toepler, Stefan – Sokolowski, Wojciech and Associates (1999): *Global civil society: Dimensions of nonprofit sector*. Baltimore: The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies.
- Spasojević, Dušan (2017): *Serbia*. In: Vandor, Peter – Traxler, Nicole – Millner, Reinhard – Meyer, Michael (eds.): *Civil society in Central and Eastern Europe: Challenges and opportunities*. Wien: Erste Foundation, pp. 266-281.
- Strečanský, Boris (2017): *Slovakia*. In: Vandor, Peter – Traxler, Nicole – Millner, Reinhard – Meyer, Michael (eds.): *Civil society in Central and Eastern Europe: Challenges and opportunities*. Wien: Erste Foundation, pp. 92-110.
- Tokár Géza (2023): *Önkéntesség és civil szerveződés Szlovákiában és a szlovákiai magyar közösségben*. *Önkéntes Szemle*, 3(2) pp.61-75.
- Vandor, Peter – Traxler, Nicole – Millner, Reinhard – Meyer, Michael (2017): *Civil society in Central and Eastern Europe: Challenges and opportunities*. Wien: Erste Foundation.
- Voicu, Bogdan – Voicu, Málina (2009): *Volunteers and volunteering in Central and Eastern Europe*. *Sociologia*, 41(6) pp. 539-563.
- Wilson, John (2000): *Volunteering*. *Annual Review of Sociology*, 26. pp. 215-240.
 DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.215>
- Zimmer, Anette – Piller, Ekhard (eds.) (2004): *Future of civil society – Making Central European nonprofit organisations work*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
 DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-322-80980-3>